

Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás

EFOP-1.3.1-15-2016-00001

Esettanulmányok

„Vendégségben a múzeumban”

Kuny Domokos Múzeum Német Nemzetiségi Múzeumának

jó gyakorlata

Szerző: Illyés Irén Zsuzsa

Kulturális közösségfejlesztő mentor

Komárom- Esztergom megye

06/30 340 3021

illyes.iren.zsuzsa@gmail.com

2017.10.31.

Bevezető

Esettanulmányomban a tatai Kuny Domokos Múzeum Német Nemzetiségi Múzeumot, illetve annak egyik, 2011 óta minden évben megtartott „Vendégségben a múzeumban” elnevezésű tevékenységét mutatom be. Az intézmény a projekt keretein belül nemcsak sikeresen kapcsolja össze a „múzeumot” a helyi közösségekkel, hanem az intézményi-önkormányzati együttműködés elöljárójaként is remekül szerepel.

A „Vendégségben a múzeumban” programsorozat és kiállítás a helyi sváb közösségek bemutatkozására ad lehetőséget. Minden évben más-más települést ismerhet meg a közönség tavasztól egészen késő ősziig, a múzeum helyszíni keretein belül.

Az adott település egy időszaki kiállítás elkészítésére, valamint múzeumi berendezésére kap lehetőséget és szakmai segítséget, illetve előre egyeztetett időpontokban rendezvényeket bonyolíthat le az intézmény területén (benti- szabadtéri egyaránt) belül.

A projekt a hét éves fennállása alatt „kiforrtta magát”. A kezdeti formabontó alapötletből megvalósuló kezdeményezés szervezői, a komoly sikerek mellett megtapasztalták a mélypontot is az elmúlt évek folyamán. Az itt dolgozó szakemberek tevékeny hozzáállásával, valamint a helyi német nemzetiségi önkormányzat támogatásával, és a helyi közösségek tenni akarásával sikerült elérni, hogy a programsorozat napjainkban is sikeresen működhessen a vizek városában.

A „Vendégségben a múzeumban” program identitásformáló hatásában, a múzeum élővé tételében, az emberek múzeumra való rálátásának javulásában jelentős.

Az eset/tevékenység/projekt bemutatása

Előzmények

A program remek példa arra, hogy az informális kapcsolatok hogyan erősítik a formális együttműködések. Történt ugyanis, hogy 2010-ben, egy közös szakmai tanulmányút során együtt utazott a Komárom- Esztergom Megyei Németek Önkormányzatának akkori elnöke és a Kuny Domokos Múzeum szakmai gárdájának igazgatója. Jelen voltak a helyi települések hagyományőrző egyesületeinek tagjai, vezetői is. A kiránduláson szóba kerültek a helyi német közösségek céljai és lehetőségei, illetve a Német Nemzetiségi Múzeum akkori helyzete és kilátásai.

Akkoriban az intézmény ismertsége nem volt jelentős, látogatottsága elenyésző volt. Állandó foglalkoztatottja nem volt, heti három napra egy teremőr állt alkalmazásban, aki az előre bejelentkezett látogatóknak kinyitotta a termeket. Tárlatvezetés, rendezvények nem voltak a múzeumban. Mindez a fenntartásban és a törvényben bekövetkezett változásokra, az akkori vezetőség más irányú kötelező tevékenységeire, a kiállítás elavultságára és még sok egyéb tényezőre vezethető vissza.

Az igény azonban minden oldalon megfogalmazódott: a Német Nemzetiségi Múzeum lehetőségeit ki kell használni a közös célok elérésére. Ennek érdekében a Komárom- Esztergom Megyei Németek Önkormányzata forrást különített el a költségvetésből a program számára, a múzeum pedig helyszínt és szakmai támogatást biztosított. Így a helyi német közösségek megőrzött ereklyéikkel, összegyűjtött tárgyi emlékekkel, illetve ma is élő hagyományaik bemutatásával kapnak lehetőséget saját maguk és tevékenységeik bemutatására.

Az intézmény mindenképpen alkalmas volt a „Vendégségben a múzeum” program helyszínéül, hiszen a cél az volt, hogy a helyi tájházakból, a saját településükről kimozdítsák a lakosokat, és ezáltal ők is más perspektívából lássanak önmagukra, a közösségükre, hagyományaikra. A múzeum központi szintérré kívánt válni, amit az elmúlt hét év mélységeiben és magasságaiban is sikerült kivívnia magának.

Célok

Felsorolás jelleggel a következő célokat tűzték ki maguknak a program megálmodói:

- múzeum élővé tétele
- látogatószám növelése
- múzeumi szakemberek felvétele
- új kiállítás (mind időszakos, mind állandó) létrehozása
- helyi közösségi élet felélesztése, pezsgőbbé tétele
- közösségi nyitás

- több helyi lakos bevonása
- a közösségek megismertetése más települések közösségeivel
- új perspektíva átadása
- hagyományőrzés
- az együttműködés kialakítása és fenntartása
- új közösségek, egyesületek kialakulásának lehetőségének biztosítása

Célcsoportok

A KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján a megye legnagyobb kisebbsége a németeké, ők az országban élő német közösségek 5,9 %-át adják. A 2001. évi népszámláláshoz viszonyítva a magukat nemzetiséghez tartozónak vallók száma 12 százalékkal nőtt. Ez az emelkedés a növekvő identitásvállalásnak, illetve a nemzetiségi önkormányzatok fokozódó szerepének egyaránt köszönhető. A megyében élő hazai nemzetiségek legnépesebbje a német, közel 11 ezren vallották magukat ebbe a csoportba tartozónak, 17 százalékkal többen, mint 2001-ben. A megyében élő német nemzetiségűek korösszetétele idősebb a megye népességének átlagánál. A gyermekkorúak aránya 10, az időseké 29 százalék. Az idősebb korösszetétel ellenére az iskolázottságuk kedvező: az érettségizettek aránya 3,8, a diplomásoké 8,1 százalékponttal magasabb a megyei átlagnál.

A célcsoportok az akkori helyi, szűk közösségeken kívül esők voltak. Az volt tapasztalható ugyanis, hogy egy-egy helyi hagyományőrző egyesület különböző rendezvényein rendszerint mindig ugyanazok az emberek vettek részt, új embereket nem tudtak mozgósítani. Rendszerint a nyugdíjas, idős korosztály volt tevékeny, a fiatalok már kevésbé. A munkás középkorosztály pedig szinte semennyire sem vett részt helyi hagyományőrző programokon. Céljük az volt, hogy a településről való kimozdulással, újfajta tevékenységekkel és élményszerű programokon való részvétellel vonzzanak be új embereket és tegyék élővé a közösségeket és hagyományaikat.

Tevékenységek

Állandó kiállítás

A múzeum állandó kiállítása az intézmény első emeletén található, amely arra tesz kísérletet, hogy számot vessen a közelmúlt nemzetiségi politikájával. A kiállítás nem tájház, mivel nem tudja egy közösség hagyományos tárgykultúráját bemutatni. Kiállításukkal arra kérdeznék rá, hogy hogyan látta és láttatta a német nemzeti kisebbség tárgykultúráját a magyar társadalom. Arra az emberi tulajdonságra mutatnak rá, ahogyan az ember a mássággal találkozik. A másokról alkotott véleményében hogyan is ismerheti meg önmagát az ember.

A kiállítás arra a viszonyra is emlékeztet, amely az elmúlt két évszázadban Magyarország lakosai között kialakult, amely napról-napra, helyzetről- helyzetre más válaszokat követelt az együttéléstről, önmagunkról, a többiekéről - azaz mindannyiunkról.

Időszaki kiállítás

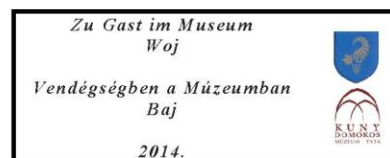
„Idegen ég alatt – Oroszföldön meggyötörve” címmel 2017. szeptember 29-én vándorkiállítás érkezett a Német Nemzetiségi Múzeumba. A tárlat a második világháború végén a Szovjetunióba kényszermunkára elhurcolt magyarországi fiataloknak állít emléket.

Zu Gast im Museum - Vendégségben a múzeumban

A múzeum néprajzos muzeológus kollégája felveszi a kapcsolatot a Komárom- Esztergom Megyei Németek Önkormányzata által kiválasztott településsel. Szakértelmével segíti a helyi hagyományőrző közösségek tárgyi kiválasztási munkáját, időpontokat, tematikákat egyeztetnek. A hosszadalmas kiválasztási folyamat végén (mivel nehéz döntéseket kell hozni, hogy a sok értékes megőrzött tárgyi emlékből mi kerülhet át a Német Nemzetiségi Múzeumba, az intézmény kisbuszt biztosít a kiállítás anyagainak áthozatalára, majd a berendezésben is segítséget nyújt.

Márciust választották a kiállítások, programok, kezdeti időpontjának, mivel a múzeumi holt időszakot kívánják ezzel lezárni, a múzeumi újévet pedig elkezdni. Innentől kezdve minden hónap utolsó péntekén az adott település szervez az intézménybe egy előre meghatározott programot, amelyre szeretettel várják az érdeklődőket. A programra a múzeum mindössze helyszínt biztosít, a teljes költség a rendező közösségekre hárul.

Einladung

Die Ungarndeutsche Selbstverwaltung Woj und das
Kuny Domokos Museum – Ungarndeutsches Landesmuseum
lädt Sie herzlich
am 27. Juni 2014, um 17 Uhr
die folgenden Programme:
Aroma, Wein, Musik – Wojer Deutscher Nationalitätenchor,
und
die Szomóder Blaskapelle
ins Ungarndeutsches Landesmuseum Tata ein.

Meghívó

A Baji Német Nemzetiségi Önkormányzat és a
Kuny Domokos Múzeum – Német Nemzetiségi Múzeum
szeretettel meghívja Önt
2014. június 27-én 17 órakor
a következő programokra:
Íz, bor, zene! – A Baji Német Nemzetiségi Énekkar,
valamint
a Szomódi Fúvószenekar műsorára
a tatali Német Nemzetiségi Múzeumba.

A programok között a következőket találhatjuk (felsorolás a teljesség igénye nélkül):

- Borbaráti Kör borkóstolója
- Nyugdíjas klub ételkóstoló
- Bányász hagyományok- ismertető
- Táncsoportok bemutatkozója (minden korosztály)
- Fúvószenekar
- Vegyeskórus előadása
- Régi mesterségek nyomában
- Sváb Party Zenekar... stb.
- viseletbemutató

A program kritikus időszakát élte 2015-2016 közt, felmerült a befejezés kérdése is. Ez több okra is visszavezethető, hiszen a múzeum akkori vezetése egy akkoriban berendezett új kiállítás miatt későbbre tette a program kezdő időpontját. A rövidülés következtében kevesebb fellépő és érdeklődő is érkezett sajnálatos módon. Az akkori vezető helyére mára egy fiatal, tervekkel teli intézményvezető, és egy hasonló beállítottságú szakembergárda érkezett a múzeumba, akik nem csak fontosnak tartják, de kiemelt céljuk is a vendégség továbbvitele, sőt felvirágoztatása. Rugalmas időbeosztással, hosszabbított programidővel állnak a bemutatkozó települések rendelkezésére, amely a látogatószám növekedésén is látszik.

Vértestolna település és rendezvényei adtak új lendületet az eseménynek. Ami mostanra biztossá vált, hogy megmarad, és még sikeresebben folytatódik a program. (A következő település Kecskéd lesz)

* * * * *

Zu Gast im Museum- Tolnau stellt sich vor
4. Veranstaltung: Tanz, Reiterkeit, Frauen

Die Ungarndeutsche Selbstverwaltung Tolnau und das Ungarndeutsche Landesmuseum laden Sie herzlich am

30. Juni 2017 um 17 Uhr zum folgenden Programm ein :

- Koreographie „Federschleisen“ vorgestellt von der Tanzgruppe Lustigi Madl und Kindertänzer
- Was unsere Ahnen getragen haben... „Trachtschau“
- „Frauenball“ Tanzkoreographie – Lustigi Madl von Tolnau
- Lustiges Basteln, Weben, Häckelei für Kinder und Erwachsene
- Ausstellung von Wandschonern
- Ausstellung von Kinderzeichnungen
- Die Tanzgruppe bietet den Gästen leckere schwäbische Kuchen an

Veranstaltungsort: Ungarndeutsches Landesmuseum, TATA, Alkotmány Str. 1.

*Meghívó * Einladung*

Vendégségben a múzeumban – Vértestolna bemutatkozik
4. rendezvény: Tánc, vidámság, asszonyok

A Vértestolna Községi Német Nemzetiségi Önkormányzat és a Német Nemzetiségi Múzeum szeretettel meghívja Önt

2017. június 30-án 17 órára a következő programra:

- Lustigi Madl táncsoport és a gyermek táncosok „Tollfosztás” koreográfiája
- Mit viseltek őseink? - Ruhabemutató
- Asszonybál - Lustigi Madl táncsoport előadása
- Vidám kézműveskedés, szövés, horgolás gyerekeknek és felnőtteknek
- Falvédő kiállítás
- Gyerekrajz kiállítás
- A táncsoport finom sváb süteményekkel kedveskedik a vendégeknek

Helyszín: Német Nemzetiségi Múzeum, TATA, Alkotmány u. 1.

* * * * *

Eredmények

A következő táblázatban a látogatók számának kisebb növekedését láthatjuk:

Év	Látogatók száma (fő)
2010	919
2011	1007
2012	1226
2013	9073
2014	10718
2015	1553
2016	1381

Megjegyzés: A 2013 és 2014- es évben a Tatai Patara rendezvény résztvevői is látogathatták a múzeumot.

Hatások

A „Vendégségben a múzeumban” program több felületen is éreztette pozitív hatását.

Az intézmény kínálata egy fix, tervezhető programmal bővült, ami egy állandó látogatószám-növekedéssel is jár. A program hozadékaként a környező településeken egyre jobban el- és megismerik a múzeumot. Ennek egyenes következménye az, hogy a német közösségekben élők bizalommal fordulnak a múzeum és képviselői felé (legyen az főállású szakember, vagy Iskolai Önkéntes Szolgálatos tanuló). Így az intézmény egy esetleges kutatás során (pl. élettörténetek) örömmel nyitnak a téma felé és ajánlják fel a segítségüket a helyiek.

Ezzel a helyiekre, viszonyaikra egy bizonyos rálátást kap a múzeum.

A települések és közösségeik életében nagy változást hozott a projekt. Egyre inkább tapasztalható, hogy divattá válik a hagyományőrzés, a sváb identitás keresése. Régebben a nemzetiségi kultúra az idősek számára jelentett sokat, s ezen identitásjegyeket a fiatalok nem ismerték. Így sajnos az is elképzelhető volt, hogy ezek a hagyományok kivesznek, eltűnnek.

A múzeumban tér létesült ennek megőrzésére, átadására.

Ugyanakkor a települések közösségei is megismerik egymást, jó példa erre Baj és Vértestolna lakosainak azóta is tartó kapcsolata. A szomódi Music Fest-en rendszeresen találkoznak a résztvevő települések lakói. Arra is van példa, hogy új közösségek alakulnak ki a program során: a Baji Hagyományőrző Fiatalok körülbelül 20 fős csoportja a vendégségben való megalakulásuk óta is sikeresen működik. Külön figyelmet érdemel, hogy fiatalokról van szó. A résztvevők részéről a visszajelzés folyamatos: pozitív élményekkel térnek haza a múzeumból és a rendezvényekről, örülnek, hogy részesei lehettek egy különleges hagyományőrző programnak. Kapcsolatuk a múzeummal ezután sem szakadt meg, tisztában vannak vele, hogy az intézmény munkatársaitól számíthatnak szakmai segítségre (pl. tájházak egyéb tárgyainak beazonosításában, dokumentumaik, értékeik digitalizálásában.) A működési engedéllyel nem rendelkező tájházak anyagait leltárba veszi a múzeum, jegyzék összeállításában is segít)

Adaptációs javaslatok

Az adaptálni kívánó intézménynek meg kell látnia a közösségi, helyi igényeket. Hajlandóságot kell mutatni az alulról jövő kezdeményezésekre, sőt fel kell vállalni ezek összefogó szerepét. A felülről, múzeumi oldalról meghatározott javaslatok a tapasztalatok szerint nem sikerülnek jól. Mivel napjainkban tapasztalható a múzeumok hiteltelenedése, egy- egy intézmény számára ez akár a túlélés

eszközét is jelentheti. Fontos, hogy az intézmények felismerjék és nyitottak legyenek napjaink jelenségeire, ne a tudomány fellegváraként tetszelegjenek.

Összefoglaló

Összegzésként elmondható, hogy a tatai Német Nemzetiségi Múzeum fiatal csapatával és proaktív hozzáállásával példát mutat a múzeum élővé tételében. Munkájuk során nem a berögzült szokások mentén dolgoznak, hanem újszerű, formabontó kezdeményezéseikkel igyekeznek feltenni a térképre intézményüket. Programjuk kezdete óta a „licenc-et” átvették a helyi tájházak (Vendégségben a tájháznál), amely a siker bizonyítéka is egyben. A múzeum és dolgozói mindenképp fontosnak tartják azokat a közösségi kezdeményezéseket, amiket a közösségek a saját identitásuk megőrzésére tesznek. Úgy vélik a globalizáció folyamatában ez egy kapaszkodót jelent a résztvevők számára, aminek teret kell adni. Ők büszkén vállalják ezt a szerepet. Ugyanakkor igyekeznek új utakat találni a program még sikeresebbé tételéhez, elterjesztéséhez. Folyamatosan dolgoznak azon, hogy egy profi múzeumpedagógiai programmal és személyzettel, közoktatási együttműködéssel a helyi, megyei fiatalsággal is megismertessék munkájukat, intézményüket.

A letisztult jó gyakorlatot másokkal is szívesen megosztják a szervezők.